

שיעורים בהלכות שבת

"שבת בשבתו"

שנלמדו ע"י

הרה"ג ר' בן ציון הכהן שטראסער שליט"א

אב"ד נייטרא כ"פ - בעמח"ס "שבת בשבתו" (עשרה חלקים)

בב"ל שבת קודש בבוקר

בבית המדרש דק"ק נייטרא 1462 50 ST.

פרשת תזריע תשפ"ד

סימן שי"ח סעיף י"ח - דיני בישול (שיעור י"ג)

[שנה נ"א - שיעור כ"ז]

להערות - וכן הרוצה לקבל שיעור זה מדי שבוע בשבוע דרך האימעייל Email יפנה אל:

igeres@yeshivanet.com

או להרב אלכסנדר אליעזר קנאפפלער

Rabbi Alexander Knopfler • 1564 - 48 STREET • Brooklyn N.Y. 11219

Tel: (917) 755-4864 • Fax: (718) 437-3388 • Email: 7554864@gmail.com

מהדורת הערצאג

הונצח ע"י ידידינו, הרה"ח הרבני הנגיד והמפורסם, רודף צדקה וחסד, כבוד שם תפארתו

הרה"ח מוה"ר שמואל דוד הערצאג הי"ו

ראש הקהל דקהל תורת חמד נייטרא בארא פארק

לע"נ אביו הרה"ח ר' יונה ב"ר יוחנן מרדכי שמואל ע"ה

ולע"נ אמו האה"ח מרת שרה בת ר' משה יהושע ע"ה

זכות התורה יעמוד לו ולכל משפחתו להתברך בכל מילי דמיטב עד ביאת גואל צדק בב"א

הלכות שבת

סימן שי"ח סעיף י"ח [שיעור י"ג] / פרשת תזריע - שנת תשפ"ד לפ"ק / שנה נ"א - שיעור כ"ו

[וכ"מ מהגהות מיימוניות שם (כמ"ש פמ"ג רנ"ב א') אבל המ"מ וכס"מ שם כתבו פי' אחר בהרמב"ם].

[ג] הטעם שיש בכלל איסור בישול במגיס, הרמב"ן והרשב"א (שם) ביארו "כי מתבשל מהרה ע"י הגסה", "מפני שמערב את הכל ואיכא משום קרובי בשולא". והגם שאף בלא ההגסה יבוא ליד בישול מ"מ חייב וכמ"ש להדיא בשו"ע הרב (סעיף י') "המגיס בכף חייב, ואע"פ שגם בלא"ה יתבשל מאליו מ"מ חייב, כי עושה דבר שמקרב בישולו". ועכ"פ לפי טעם זה מוכן שיטת ראשונים הנ"ל שאם נגמר בישולו אין בו איסור מגיס, כי לא שייך עוד בזה "שמתבשל מהרה ע"י הגסה" (וכמ"ש מ"מ פ"ג י"א ובכ"י) - אבל השלטי גבורים (שבת ה:) כתב הטעם בשם הראשונים "לפי שאין התבשיל מתבשל יפה עד שיגיסו בו", ונראה מדבריו דההגסה לא רק מקרבת הבישול, אלא פועלת איזה טיבותא בהבישול שבלא ההגסה אינו נעשה, ועל כך מגיס חייב. וכן משמע מהרמב"ם הנ"ל שכתב "הגסה מצרכי הבישול הוא" (וכ"מ עוד ברמב"ם פ"ט י"א) לפי זה י"ל כדעת הסוברים לעיל דגם אם נתבשל כבר כל צרכו יש בו משום מגיס כי פועלת איזה טיבותא בהתבשיל וכמו שביאר הפמ"ג (רנ"ב מ"ז א') דעה זו וז"ל "אע"ג דאין בישול אחר בישול, צ"ל דהגסה פועלת יותר", [מ"מ אינו מוכרח די"ל דאף לטעם זה ליכא איסור מגיס בנתבשל כל צרכו ואכמ"ל].

[ד] ועתה במסילה נעלה בעוד פרט בדיני מגיס, והוא כי חידש הרשב"א (שם) עוד, כי לא רק הגסה ממש, אלא אפילו "להוציא תבשיל בכף מקדרה, הוא בכלל מגיס" ואסור, ומשמע מדבריו דהוא מדאורייתא ע"ש (וכ"מ משו"ע, אבל עיין מ"מ ולח"מ פ"ג ה"א). וכתב שם הרשב"א דמ"מ מותר בשבת להוציא מאכל מקדרה אף אם הקדירה על האש, אם מבושל כל צרכו, והוא לשיטתו הנ"ל "דכל דמבושל ליכא בהו משום מגיס דהא מגיס משום מבשל הוא וכל שכבר מבושל תו ליכא ביה משום מבשל" עכ"ל. - אמנם לדעת הכלבו וסייעתו הנ"ל דיש איסור מגיס גם כשנתבשל כל צרכו, א"כ יש מקום לומר דאף רק להוציא בכף אסור. ואכן כן מבואר בהדיא בכלבו דזהו מש"כ הרמב"ם הנ"ל "אסור

[א] סעיף י"ח - במס' ביצה (דף ל"ד). "תניא, אחד מביא את האור ואחד מביא את העצים ואחד שופת את הקדרה [מניח הקדרה על האש] ואחד מביא את המים [לתוך קדירה שעומדת על האש], ואחד נותן בתוכו תבלין, ואחד מגיס [מנער בכף (רש"י)], כולן חייבין" כי גם "מגיס חייב משום מבשל" (רש"י). -- הרמב"ן והרשב"א (שבת י"ח): חידשו בדינא דמגיס, כי מאכל שנתבשל כל צרכו [וי"א אף אם מבושל רק כמאכל בן דרוסאי (עיין סעיף ד)], ליכא בהו משום מגיס, דהא מגיס משום מבשל הוא דמחייב, וכיון שנתבשל כל צרכו תו ליכא בו משום מבשל דאין בישול אחר בישול עכ"ד. ולדעתם לא רק דפטור ואין בו חיוב בישול אלא אף לכתחלה מותר להגיסו, ואפילו כשהוא על האש, וכן העיד הרמ"ך (בהגהותיו על הרמב"ם פ"ג י"א) ד"מנהגנו להגיס תבשיל שנתבשל כל צרכו", וקאי שם על "קדרה שהיא על האש" [הרמ"ך הוא רבי משה הכהן מלוניל, בן דורו של הרמב"ם]. - ואע"ג שלמדנו בסעיף ט"ו די"א שיש בישול אחר בישול בדבר לח, ואנו חוששים לשיטה זה, וכן דעת המחבר שם בסעי' ט"ו וסעיף ד', הכא מותר לדעתם אף בלח, כי איסור בישול אחר בישול הוא רק אם התבשיל נצטנן אבל כל עוד שהוא חם לכו"ע אין בישול אחר בישול כמפורש בשו"ע בשני סעיפים הנ"ל, וכאן במגיס ודאי איירי שהוא חם דבצונן לכו"ע ליכא איסור מגיס (פמ"ג רנ"ב מ"ז א'), ועכ"פ שיטת הרשב"א והרמב"ן הוא דכל שכבר מבושל אין בו איסור מגיס כלל.

[ב] אמנם לאו כו"ע סוברים כן, כי הכלבו (ל"א ד"ה ולתת) כתב "קיי"ל דמגיס חייב משום מבשל, אפילו בקדירה מבושלת כל צרכו כל זמן שהיא על האש" (הובא במג"א כאן וב"י רנ"ג), וזהו שכתב הפמ"ג (כאן מ"ז כ"ג) "כשהקדרה על האש, יש אומרים דחייב מן התורה אף בנתבשל כל צרכו". וכתב שם הכלבו דכן כתב הרמב"ם, וכוונתו למש"כ הרמב"ם (פ"ג הל' י"א) "אסור להכניס מגריפה לקדרה בשבת, והיא על האש, להוציא ממנה, מפני שמגיס בה, וזה מצרכי הבישול הוא, ונמצא כמבשל בשבת", עכ"ל, דמשמע שהרמב"ם איירי כשמבושל כל צרכו, דאז הדרך "להוציא ממנה", ואעפ"כ אוסר הרמב"ם להוציא ממנו משום מגיס

נתנדב לעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר אהרן ב"ר מתת' זאב ז"ל

נפטר ביום כ"ד אדר שנת תשע"ט לפ"ק

הונצח ע"י בנו הרבני החסיד, רודף צדקה וחסד, ומסור בלב ונפש לכל הוצאות בית מדרשינו, כש"ת

מוה"ר יעקב שמואל פישער הי"ו

להכניס מגריפה [שהוא כעין כף] לקדרה בשבת, והיא על האש, להוציא ממנה, מפני שמגיס בה, וזה מצרכי הבישול הוא, ונמצא כמבשל בשבת, "עכ"ל, ועכ"פ זהו שיטת הכלבו ומשמעות הרמב"ם [שיש להחמיר בב' חומרות, א' דגם בנתבשל כל צרכו יש איסור מגיס. ב' שגם להוציא בכף לבד יש איסור מגיס] - אבל הראב"ד דחה בהדיא את דבריו וכתב "מש"כ [הרמב"ם] דאסור להכניס מגריפה לקדירה והיא על האש להוציא ממנה, הפריז על מדותיו שאוסר אפילו להוציא מן הקדירה במגריפה "עכ"ל. ומשמע דשיטת הראב"ד דלעולם אין הוצאה עם כף בכלל מגיס אף אם לא נתבשל כל צרכו (ומ"מ מפרש גם שיטת הרמב"ם באופן אחר ע"ש ואכמ"ל). - המשנה ברורה (ס"ק קי"ג) הביא ב' שיטות הנ"ל לענין להוציא בכף בנתבשל כל צרכו, ולא הכריע. ולכן נכון להחמיר ולא לעשות כן ובפרט אחר דהרמ"א מחמיר עוד יותר ואף דלא קי"ל כוותיה כמו שיתבאר להלן מ"מ בנידון דידן י"ל דנכון להחמיר ולא להוציא טשאלני"ט או שאר מאכל מקדירה שעומדת על האש או הבלע"ך שעל האש, אלא יסיר הקדירה תחילה.

[ה] ואם רוצה לאכול עתה קצת מן הטשאלני"ט וכיוצ"ב שבקדירה, ואינו יכול להסיר הקדירה לחלוטין, כי צריך את התבשיל גם לזמן מאוחר, ושיהי' התבשיל חם, בכה"ג כדי שלא יעבור על חשש איסור הגסה הנ"ל צריך שאדם אחד יסיר את הקדרה מן הבלע"ך, ויאחזנה בידו, בלי להשימה על השלחן, והשני יקח מהתבשיל, ואח"כ יחזיר הקדירה על הבלע"ך. - ואם הקדירה כבידה לאוחזו באויר, או שאין שם ב' בני אדם, אזי דעת האגרות משה (ה"ד סי' ע"ד בישול ט') דעדיין יש להחמיר ולחוש לדעת הכלבו הנ"ל, ולא יקח ולא יאכל עתה מן התבשיל אלא ימתין מלאכול ממנו עד שיסיר הקדירה לגמרי מן האש. וכן דעת רב פעלים (ה"ג סי' מ"ד) "שאינן להתירו אלא רק בנידון השאלה שנותן מן התבשיל לעני [והבעלים ובני ביתו אוכלים רק אחר ב' או ג' שעות] שיש בזה צורך מצוה רבה, אבל היכא דליכא צורך מצוה רבה יש להחמיר לבלתי יוציא בכף מן הקדרה בעודה על האש אף על פי שנתבשל כל צרכו". אבל דעת החזון איש (סי' ל"ז ט"ז) דאם אי אפשר לסלק עתה הקדירה יכול להקל ולהוציא בכף אף שעודנו על האש.

[ו] ומכאן נצעד הלאה לבאר מה דינו של מגיס אם אינו על האש אבל עדיין מונחת התבשיל בהקדירה. הרשב"א כתב "אפילו קדירה שהיא עקורה מהכירה איכא משום מגיס,

דהגסה בכלי ראשון כבישול". והנה הרשב"א סבר ג"כ כי "להוציא תבשיל בכף מקדירה הוא בכלל מגיס" כנ"ל ולכן כתב: "קשיא לי קדירה שהעבירה מרותח מהכירה היאך מוציאים מהן בכף והלא הוא מגיס" ותירץ הרשב"א לשיטתו הנ"ל כי תבשיל שמבושל כבר "שוב ליכא בהו משום מגיס", א"כ מיושב "איך מוציאים בכף את המאכל שבקדירה" דסובר שתי חומרות הנ"ל: [א] שיש מגיס גם אם הקדירה עקורה מהכירה [ב] ויש מגיס אף אם מוציא התבשיל בכף. אבל לא סבירא ליה חומרא השלישי [ג] שיש מגיס גם בנתבשל כל צרכו, אלא דעתו שאם נתבשל אין בו עוד איסור הגסה.

[ז] אמנם כמובא לעיל דעת הכלבו והרמב"ם כי גם בנתבשל כל צרכו יש בו איסור מגיס, וסוברים ג"כ כי "להוציא תבשיל בכף מקדירה הוא בכלל מגיס". א"כ הדרא קושיא לדוכתיה. אמנם הם סוברים כי "בקדירה עקורה מן האש אין בה משום מגיס" כמ"ש הכלבו [וכ"כ בהדיא בריטב"א לחלוק על הרשב"א בזה], וכן מבואר ברמב"ם שכתב "אסור להכניס מגריפה לקדרה בשבת והיא על האש להוציא ממנה מפני שמגיס בה" הרי דאם אינו על האש מותר. ולפ"ז גם הם סוברים שתי חומרות ולא שלש, אלא שהוא באופן אחר מן הרשב"א, דהם סוברים [א] דיש איסור מגיס אף אם נתבשל כל צרכו. [ב] ויש איסור מגיס אף על ידי שמוציא תבשיל בכף. אבל אין הם סוברים חומרא ג' [ג] דלדעתם אין איסור מגיס אם הקדירה עקורה מן הכירה.

[ח] והנה הצד השווה שביניהם הוא דאם מבושל כל צרכו והוסר מן האש מותר אפילו להגיס ממש את התבשיל שבקדירה אלא שנחלקו בטעמו כמ"ש לעיל. - אבל בפסקי מהרי"ו [רבי יעקב ווייל, תלמידו של מהרי"ל] יש לו דרך שלישית בזה וז"ל "כשמסירין קדירה מן האש להוציא המאכל ממנה אין להגיס בה בכף דהוי כמבשל, וכן ראיתי נוהגין [להחמיר] בבית מהרי"ל ז"ל, עכ"ל. ולדעתו סדר הדברים הוא כך: [א] אסור משום מגיס אף אם נתבשל כל צרכו. [ב] ואסור אפילו אם אינו על האש. וחומרא ג' שלא סבירא ליה הוא: [ג] דלדעתו מותר כשאינו מגיס ממש אלא מוציא בכף [עכ"פ בכה"ג שהוסר מן האש]. ושיטתו חמור בזה יותר מן שיטת הרשב"א והכלבו, כי לדעתו אם מגיס ממש אסור אף אם הוסר מן האש וגם מבושל כל צרכו, ולא כרשב"א וכלבו דמותר כנ"ל. ולהלכה כתבו השועה"ר (פעיף ל') ומשנ"ב (קי"ז) "אם נתבשלו כל צרכו מותר להגיס בו

וזו הרבנית הצדיקת מרת **ברכה** בת ר' **שמעון** ע"ה נפטרה ביום י"ד סיון תשע"ד לפ"ק

לע"נ אבי מורי הרה"ג ר' **יצחק נפתלי** ב"ר **רפאל אהרן** קנאפפלער זצ"ל אב"ד **טשילע** ומח"ס קני המנורה - נפטר ביום ז' כסליו תשנ"ב לפ"ק

הונצח ע"י בנם הרה"ח מו"מ בתו"ש כבוד שם תפארתו

מוה"ר **אברהם מנחם קנאפפלער** הי"ו

לאחר שהעבירו מעל האש, ויש מחמירין, והעיקר כסברא הראשונה והרוצה להחמיר יחמיר.

[ט] אמנם להחמיר ג' חומרות ביחד דהיינו [א] גם אם נתבשל כל צרכו [ב] וגם אם הסיר הקדרה מן האש [ג] וגם להוציא בכף ואינו מגיס ממש, וכמו שאכן משמע ברמ"א להחמיר בכלום, זה כמעט אי אפשר וכמ"ש המשנה ברורה

דלפ"ז "לעולם אי אפשר להוציא מאכל חם מקדירה בכף, אלא צריך להפוך הקדירה לקערה, ורק משם מותר ליקחנו בכף" [או שימתין עד שלא יהי' המאכל שבקדרה יד סולדת בו, ואז ליכא איסור מגיס] ולא מצינו מקור להנהגה חמורה כזו, ולכן כתבו הט"ז, ושועה"ר ומשנ"ב על דברי רמ"א שנראה שהחמיר כן "שאינן להחמיר בזה כלל".

העולה מהנ"ל:

הבלע"ך ויאחזנה בידו בלי להשימה על השלחן, והשני יקח מהתבשיל, ואח"כ יחזיר הקדירה על הבלע"ך.

[ז] ואם הקדירה כנידה לאוחזו באויר, או שאין שם ב' בני אדם, אזי דעת האגרות משה דעדיין יש להחמיר ולחוש לדעת הכלבו הנ"ל, ולא יקח ולא יאכל עתה מן התבשיל אלא ימתין מלאכול ממנו עד שיסיר הקדירה לגמרי מן האש.

[ח] וזהו גם דעת רב פעלים שכתב: "אין להתירו אלא רק אם בא ליתן מן התבשיל לעני [והבעלים ובני ביתו אוכלים אחר ב' או ג' שעות] שיש בזה צורך מצוה רבה, אבל היכא דליכא צורך מצוה רבה יש להחמיר לבלתי יוציא בכף מן הקדרה בעודה על האש אעפ"י שנתבשל כל צרכו".

[ט] אבל דעת החזון איש דאם אי אפשר לסלק עתה הקדירה מן האש כי צריך אותו לאחר זמן יכול להקל ולהוציא בכף אף שעודנו על האש.

[י] אם כבר הסיר הקדירה מן האש והוא בידו או על השלחן אין בו עוד איסור מגיס במה שמוציא התבשיל בכף.

[יא] וי"א דמותר אף להגיס ממש, לערב התבשיל היטב. וי"א דמותר רק להוציא התבשיל בכף אבל לעשות מגיס ממש אסור, והעידו כי כן היה המנהג בביתו של מהרי"ל.

[יב] להלכה כתב השועה"ר והמשנ"ב "העיקר כסברא הראשונה והרוצה להחמיר יחמיר".

[א] אחז"ל כי "מגיס" פי' מערב בכף את התבשיל שבקדירה העומדת על האש [או בלע"ך] הוא בכלל מלאכת מבשל.

[ב] דעת הרשב"א וסייעתו דזהו דוקא אם התבשיל עדיין לא נתבשל לגמרי [ועכ"פ כמאכל בן דרסאי], אבל אם נתבשל לגמרי אין בו איסור מגיס [בין תבשיל לח ובין יבש] אף אם עומדת על האש. - אבל דעת הכלבו ופשטות דברי הרמב"ם דגם אם נתבשל כל צרכו יש איסור מגיס.

[ג] כתב הרשב"א דאף אם אינו מגיס ממש רק מוציא תבשיל מן הקדירה עם כף הוה ג"כ בכלל מגיס כי נעשה עי"ז כמעשה מגיס.

[ד] ומ"מ אצלנו עפ"י רוב מותר להרשב"א להוציא תבשיל [טשאלנ"ט או זי"פ וכל כיוצ"ב] מן קדירה שעומדת על האש דהיות שנתבשל כל צרכו אין בו איסור מגיס כלל.

[ה] אבל לדעת הכלבו והרמב"ם הנ"ל שיש מגיס אף אם מבושל כל צרכו, וגם הם סוברים שחל איסור מגיס גם ע"י הוצאת התבשיל בכף, לפ"ז אסור לעולם להוציא תבשיל מן הקדירה בכף בעודו עומדת על האש [או בלע"ך]. - ולהלכה נכון להחמיר כן, אלא תחילה יסיר הקדרה מן האש.

[ו] ואם רוצה לאכול עתה קצת מן הטשאלנ"ט, ואינו יכול להסיר הקדירה לחלוטין, כי צריך את התבשיל גם לזמן מאוחר, ושיהי' חם, בכה"ג צריך שאדם אחד יסיר הקדרה מן

בכל יום א' בערב משעה 8:00 - 9:00, מתקיים שיעור בשו"ע אורח חיים ח"א בביהמ"ד נייטרא

[עומדים כעת בדיני השכמות הבוקר - סימן ח' סעיף י']

בשבת הבא שבת הגדול וכן בשבת חול המועד לא נלמד השיעור
דרשת שבת הגדול בשעה 6:40 - חג כשר ושמח.

לעילוי נשמת הרה"ח מוה"ר חיים ישכר דוב בן מוה"ר שלום ע"ה [גרינפעלד]